

FYLKESMANNEN I HEDMARK

Miljøvern avdelingen

Postboks 4034, 2306 Hamar

Revisjon ved HOFF Norske Potetindustrier Brumunddal

Endelig rapport.

Dato: 12.02.2009

Bedriftens adresse:	HOFF Norske Potetindustrier Brumunddal 2380 Brumunddal	Tlf. nr.	61 13 11 00
		Org. nr.	973 103 997
Tidsrom for revisjonen:	3.-4.02.2009	Tillatelse nr.:	2007.012
Bedriftens kontaktperson:	Vidar Floberghagen, fabrikk sjef	Utslippstillatelse av:	28.08.2007
Revisjonsleder:	Steinar Østlie, overing.	Endring av:	
Øvrige deltakere:	Anne Sørum, overing.	Rapport nr:	2009.001.R
		Arkivkode:	461.31
		Saksnr., brev:	2009/88
		Bransjenr. (NACE):	15.310
		Risikoklasse:	2

Rapportens innhold:

Denne rapporten beskriver de *avvik og anmerkninger* som ble avdekket innen følgende reviderte områder: Internkontrollen, aktiviteter og utstyr av betydning for *ytre miljø* i tilknytning til bedriftens avløpsbehandling og avfallshåndtering.

Hovedkonklusjon:

HOFF arbeider systematisk og målrettet for å overholde gjeldende krav og nå fastsatte mål. Bedriften har kommet langt i å implementere kvalitetsarbeidet i virksomheten.

Det ble påvist følgende avvik fra gjeldende lover, forskrifter, utslippstillatelse:

- Utslippskrav for 2007 og 2008 er overskredet. Overskridelsen for 2007 er ikke avviksbehandlet av bedriften. Utslippsdata for BOF₅ er ikke rapportert.
- Oppfølging av prioriterte risikoforhold for ytre miljø er ikke gjennomført.

Fylkesmannen vil også påpeke følgende anmerkninger:

- De operasjonelle HMS-målene (kvalitetsmålene) mangler henvisninger i prosedyrene.
- Bedriftens prosedyrer viser til flere utgått stillingstitler.
- Prosedyre "avviksbehandling, forebyggende og korrigerende tiltak" blir ikke ensartet forstått og etterlevd.
- Rutiner ved uttak av avløpsprøver bør gjennomgås.
- Produksjonsprosessene avgir mye energi til omgivelsene via avløp.
- Ordinært næringsavfall sorteres ikke ved fabrikk.

Utarbeidet dato: 12.02.2009

Godkjent dato:

Sign.:

Sign.:

Revisjonsleder: Steinar Østlie

Jørn G. Berg, miljøverndirektør

1. Innledning

Rapporten er utarbeidet etter en systemrevisjon ved HOFF Norske Potetindustrier Brumunddal i perioden 3.-4. februar 2009.

Revisjonen inngår som en del av Fylkesmannens (FM) planlagte tilsynsvirksomhet for inneværende år.

Formålet med revisjonen var å vurdere om det systematiske helse, miljø- og sikkerhetsarbeidet fungerer tilfredsstillende. Det ble særlig sett på områder som har betydning for arbeidsmiljø og det ytre miljø. Revisjonen omfattet bl.a undersøkelse av og om:

- Bedriftens internkontroll innenfor nevnte områder er hensiktsmessig og dekkende
- Aktiviteter utføres slik som beskrevet og uttalt
- Bedriften når sine mål og driver sin virksomhet innenfor egne rammer og de rammer som myndighetene har satt

Revisjonen ble gjennomført ved gransking av dokumenter, ved samtaler av sentralt plasserte personer i organisasjonen, og ved verifikasjon av at rutiner, prosedyrer og instruksjoner blir fulgt opp i praksis.

Revisjonen fokuserer på overholdelse av krav, og rapporten beskriver eventuelle *avvik* og *anmerkninger* som ble avdekket under kontrollen. Rapporten gir således ingen fullstendig tilstandsvurdering av bedriftens miljøarbeid eller miljøstatus.

Definisjoner på et avvik og en anmerkning er som følger:

- **AVVIK** defineres som overtredelse av krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen.
- **ANMERKNING** er et forhold som ikke omfattes av definisjonen for avvik, men som tilsynsmyndighetene mener det er riktig å påpeke for å ivareta helse, miljø og sikkerhet.

2. Dokumentunderlag

Dokumentunderlag for kontrollen var:

- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (Forurensningsloven).
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)
- Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften).
- Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften).
- Forskrift om begrensning i bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier og andre produkter (produktforskriften).
- Utslippstillatelse av 28.08.2007.

3. Omfang

Følgende områder ble dekket under revisjonen:

- Bedriftens organisasjonsstruktur, ansvarsbeskrivelser
- Oversikt over og kjennskap til relevant regelverk
- Opplæring, informasjonsrutiner
- Formidling av erfaringer, arbeidstakermedvirkning
- Målsettinger for ytre miljø, overordnede og operasjonelle mål
- Risikovurderinger – kartlegging, analyser, vurderinger og tiltak
- Avviksbehandling og korrigerende tiltak
- Bedriftens egen overvåking og gjennomgang med internkontrollen

- Bedriftens håndtering av naboklager.
- Renseanlegg for utslipp av prosessavløpsvann til offentlig avløpsnett
- Ledningssystemer (separering av avløpsstrømmer, sikring av pumpestasjoner)
- Lagring og håndtering av kjemiske stoffer og produkter
- Bedriftens håndtering av kjemikalier. Rutiner for substitusjon
- Produksjonsprosessene
- Håndtering av farlig avfall og næringsavfall.
- Støy fra bedriften
- Gjennomgang av bedriftens driftsjournaler
- Beredskapstiltak

Følgende anlegg og anleggskomponenter er gjennomgått ved revisjonen:

- Mjølfabrikken
- Biproduktfabrikken
- Lagring av farlig avfall og ordinært næringsavfall
- Renserud, bedriftens forrenseanlegg
- Pumpestasjoner

Fylkesmannen har under inspeksjonen ikke vurdert andre forhold ved bedriftens virksomhet.

4. Avvik

Følgende avvik ble avdekket under inspeksjonen:

Avvik 1:

Utslippskrav for 2007 og 2008 er overskredet. Overskridelsen for 2007 er ikke avviksbehandlet av bedriften. Utslippsdata for BOF₅ er ikke rapportert iht. utslippstillatelse

Avvik fra:

Utslippstillatelse av 28.08.2007. jf. forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (Internkontrollforskriften), § 5, andre ledd, pkt. 7.

Kommentarer:

<u>Overskridelser av årskrav:</u>	<u>Reg. utslipp</u>	<u>Krav</u>
Årlig utslipp KOF, 2007:	428,4 tonn	400 tonn
Årlig utslipp KOF, 2008:	482,0 tonn	400 tonn
Årlig utslipp P-tot, 2008:	1,8 tonn	1,5 tonn

Utslippskrav som er fastsatt i utslippstillatelsen, årlig utslipp og maksimalt utslipp av KOF og P-tot, er ikke rapportert under rapportpunktet "Utslipp til vann". Her kan en teknisk feil ved genereringen av den elektroniske rapporten i Altinn være medårsak til dette. Under dette punktet i rapporten skal gjeldende utslippskrav være opplistet, og bedriften skal rapportere mot disse. Dette punktet i bedriftens innsendte rapport var helt blankt. Data for årsutslipp er hentet fra rapportpunktet "Årlige utslipp til vann".

I løpet av 2008 forekommer også flere overskridelser av krav til maksimalt ukeutslipp for KOF og P-tot. Vi legger til grunn at grense for maksimalt utslipp av P-tot per uke er 60 kg P. I bedriftens søknad og i utslippstillatelsen er denne grensa ved en inkurie angitt som 0,6 kg. Spesielt høsten 2008 er det registrert til dels betydelige overskridelser av ukeskravene for KOF. Bedriften har iverksatt tiltak for å bedre og optimalisere forhold i driftsprosessen som kunne være årsak disse driftsforstyrrelsene.

Bedriften har ikke avviksbehandlet overskridelsen i årsutslipp for 2007. Når det gjelder driftsforstyrrelsene høsten 2008 har disse blitt avviksbehandlet internt i bedriften. Årsrapportering til Fylkesmannen var ikke foretatt på det tidspunktet revisjonen ble gjennomført.

I utslippstillatelsen er det også satt krav til utslipp av BOF₅. Analyser og utslippsmengder av BOF₅ er ikke rapportert for 2007 iht. krav fastsatt i utslippstillatelsen.

Bedriften har nettopp innledet dialog med Hias med sikte på å endre omfanget av prøveuttak og analyser som rapporteres dit.

Avvik 2:

Oppfølging av prioriterte risikoforhold for ytre miljø er ikke gjennomført på grunnlag av utført kartlegging og analyse av risiko.

Avvik fra:

Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (Internkontrollforskriften), § 5, 2. ledd, pkt. 6

Kommentarer:

Bedriften har gjennomført en kartlegging og en analyse av risikoforholdene knyttet til virksomheten. Vesentlig risikoforhold er vurdert ut fra "sannsynlighet", gradert 1-3, og "fare/problem" (konsekvens), gradert 1-4. Forhold som har et risikoprodukt 4 eller høyere, klassifiseres som et "kritisk kontrollpunkt", og skal følges opp videre med tiltak. Dette er foreløpig ikke gjort.

5. Anmerkninger

Følgende forhold ble avdekket under revisjonen:

Anmerkning 1:

De operasjonelle HMS-målene (kvalitetsmålene) kan bli mer synlig med hensyn på ytre miljø.

Kommentarer:

I "Politikk og mål: Kvalitetssikring, mattrygghet og HMS" er det gjengitt et hovedkvalitetsmål. Videre vises det til flere overordnede kvalitetsmål som skal fastsettes i strategiplanen og brytes ned i delmål for hvert arbeidssted.

HOFF Brumunddal har fastsatt årlige kvalitetsdelmål for områdene produksjon, kvalitets-kostnader, IK-HMS og miljø. Utslippskrav er ikke tatt inn i strategiplanen eller i fabrikkens kvalitetsmål, slik at disse kravene kan bli gjenstand for løpende evaluering av disse måldokumentene.

I styrets årsberetning er det gjengitt at arbeidet med å redusere vannmengdene er høyt prioritert. Denne målsettingen framgår ikke direkte av kvalitetsmålene for HOFF Brumunddal, men det er satt mål til årlig mengde avløpsvann. Målet for 2007 er ikke nådd, men avløpsmengden er betydelig redusert sammenlignet med 2006. Resultater for 2008 forelå ikke ved revisjonen.

Kvalitets- og HMS-målene er ikke godt kjent i hele organisasjonen.

**Anmerkning 2:
Bedriftens prosedyrer viser til flere utgått stillingstitler.**

Kommentarer:

Prosedyrene er bygget opp etter en mal der punkt 3 heter ansvar. Her framgår hvem som kan godkjenne en prosedyre og hvem som skal gjennomføre eller følge den opp.

Enkelte prosedyrer har utgåtte stillingstitler for personer med slikt ansvar. Det gjelder bl.a følgende prosedyrer:

- Internkontroll Rutine HMS-arbeid – HMS-runder/kartlegging (HMS-ansvarlig)
- Internkontroll Rutine ytre miljø – håndtering og disponering av produktavfall (fabrikkdirtør)
- Internkontroll Rutine for modifisering av teknisk utstyr (fabrikkdirtør)

Det vises til utgått regelverk i én prosedyre: Internkontroll Rutine ytre miljø – håndtering og disponering av farlig avfall. Det er vist til forskrift om farlig avfall, forskrift om miljøskadelige batterier. Begge disse forskriftene er utgått som egne forskrifter og innlemmet i avfallsforskriften (2004).

**Anmerkning 3:
Prosedyre ”avviksbehandling, forebyggende og korrigerende tiltak” blir ikke ensartet forstått og etterlevd.**

Kommentarer:

Bedriften har mye fokus på avdekking og behandling av avvik, og er bevisste på at dette temaet må vies mye oppmerksomhet i organisasjonen for at avviksrutinene skal etterleves og fungere etter hensikten. Det er en gjennomgående oppfatning blant de som deltatt under revisjonen at forståelsen for å melde avvik har blitt mye bedre enn hva den var tidligere. Det er likevel noe uklart for mange hvor lista ligger for hvilke forhold som skal meldes som avvik. En del inntrufne forhold som ligger innenfor hva bedriften karakteriserer som avvik, blir utbedret uten å bli registrert.

Bedriften baserte tidligere rapportering av avvik på en kombinasjon av elektronisk rapportering i RAFT og en analog rapportering med avviksskjemaer, der utfylte skjemaer sendes kvalitetskoordinator for registrering. Bedriften har nå utplassert PCer i hele fabrikk, slik at alle kan registrere avvik elektronisk. Alle medarbeiderne har foreløpig ikke fått tilstrekkelig opplæring til å kunne utføre slik registrering selv.

Nesten-uhell blir ikke registrert for forhold som berører ytre miljø.

Mindre overskridelser av HMS-målene blir ikke alltid avviksbehandlet. Mindre overløp fra avløpsanlegget blir ikke alltid registrert som avvik.

**Anmerkning 4:
Rutiner ved uttak av avløpsprøver bør gjennomgås.**

Kommentarer:

Avløpsprøver som tas ut for analyse må være representative for avløpet som passerer prøvetakingspunktet for at prøvene skal gi et korrekt bilde av utslippet. Ved slike prøveuttak kan det være store feilkilder og risiko for å registrere betydelige avvik fra reell tilført mengde.

Prøvene tas ut ved hjelp av vakuumsug i en laminær strøm i målekasse hvor vannføringen gjennom renseanlegget registreres. Det er ideelt å ta ut slike prøver på et sted hvor strømmen er noe mer turbulent, som umiddelbart nedstrøms målekassa. Avløpet inneholder mye partikler, som raskt sedimenterer ved stillstand. Prosessansvarlig opplyste at sugeslangen til prøvetakeren raskt tettes av store partikler dersom slangen senkes for nær bunnen i målekasse hvor den er plassert. Det er viktig at en representativ mengde partikler tas ut i hver enkelt delprøve.

Iht. instruks for prøveuttak på Renserud skal det tas ut mengdeproporsjonale delprøver på 40 ml for *hver andre m³* avløp. Ifølge telleverket tilknyttet vannføringsmåleren tok prøvetakeren ut én delprøve for hver m³, men i noen sykler ble det tatt for hver andre m³. En slik uregelmessighet kan utgjøre en feilkilde ved registrering av utslippsmengde, men dersom avløpets sammensetning er relativt stabil over korte tidsintervaller, blir avviket ikke stort.

Med tanke på å oppnå representative prøveuttak, er det gunstig at delprøvene tas med høy frekvens. Det kan imidlertid være en ulempe at samlet prøveuttak for ett døgn blir relativt stort, når omrøring før uttak av døgnprøve utføres manuelt med en kost.

**Anmerkning 5:
Produksjonsprosessene avgir mye energi til omgivelsene via avløp.**

Kommentarer:

Bedriften har gjort betydelige tiltak de senere årene for å gjenvinne energi, bl.a ved filtrering av protein til høyere TS-innhold før tørking. Ved inndamping av potetfrukt vannet gjenvinnes også betydelig mengder energi.

Bedriften vurderer å gå over fra oljebasert fyring til biobrensel. Dette reduserer ikke energiforbruket, men gir en mer miljøvennlig og karbonnøytral fyring.

Det er teknisk mulig å gjenvinne mer varme fra kondensatet fra glykoseproduksjonen, som holder ca. 50° C. Fabrikkens syn på dette spørsmålet i dag er at investeringskostnadene knyttet til installering av hensiktsmessige varmevekslere vil være uforholdsmessig høye. De ser heller ingen relevant måte å utnytte denne energien på i dag. Kjelforeningen ble for 2 år siden engasjert av HOFF til å gjennomgå og kartlegge mulige energieffektiviseringstiltak ved alle fabrikkene.

6. Andre forhold

HOFF Norske Potetindustrier Brumunddal har 3 skift produksjon fem dager per uke. Produksjonssesongen er ca. 8 måneder. Antall ansatte er ca. 30.

Bedriften er ISO 9001-sertifisert. Det arbeides med snarlig ISO 22000-sertifisering. HMS-internkontrollen er integrert i kvalitetssystemet.

HOFF arbeider systematisk og målrettet for å overholde gjeldende krav og nå fastsatte mål. Bedriften har kommet langt i å implementere kvalitetsarbeidet i virksomheten. Et viktig ledd i denne utviklingen er ansettelse av egen kvalitetskoordinator ved hver fabrikk. Helt avgjørende for at systematikken skal fungere er gode rutiner for ledelsens gjennomgang og etablering av ei intern revisjonsgruppe som har fått revisoropplæring.

Flere sentrale prosedyrer i "kontrollhjulet" er nylig vedtatt. Det har derfor ikke vært anledning til å studere funksjonen og etterlevelsen av disse i et mer langsiktig driftsperspektiv. Dette gjelder bl.a prosedyre for interne revisjoner og prosedyre for ledelsens gjennomgang. De rapportene som foreligger indikerer at gjennomgangene og revisjonene fungerer etter hensikten. Ved revisjoner og systematiske gjennomganger iht. internkontrollforskriften § 5 andre ledd, pkt. 8, er det viktig å ha fokus på at internkontrollen og prosedyrene er *hensiktsmessige* og *tilstrekkelige* for å nå målene som er satt.

Bedriften bruker sterke syrer og baser i produksjonen og i forbindelse med rengjøring. Stoffer som inneholder farlige komponenter eller miljøgifter brukes ikke. Det anses derfor ikke nødvendig å gjennomføre substitusjon iht. produktkontrollloven § 3 a.

7. Prosedyreoversikt

Følgende prosedyrer er overlevert fra bedriften og brukt i forbindelse med revisjonen:

- Politikk og mål: Kvalitetssikring, mattrygghet og HMS (med kvalitetsmål for HOFF Br.dal)
- Kvalitetssikring Prosedyre for dokumentstyring
- Prosedyre for risikovurdering – HMS (med oversikt over kartlagte risikoforhold).
- Internkontroll Rutine HMS-arbeid – HMS-runder/kartlegging
- Kvalitetssikring Prosedyre for ledelsens gjennomgang i HOFF
- Kvalitetsstyring Prosedyre for interne revisjoner
- Kvalitetssikring Prosedyre avviksbehandling, forebyggende og korrigerende tiltak
- Produksjon Prosessflytskjema for biprodukt
- Internkontroll Rutine ytre miljø – håndtering og disponering av produktavfall
- Internkontroll Rutine ytre miljø – håndtering og disponering av farlig avfall
- Internkontroll Rutine ytre miljø – håndtering og disponering av potetjord
- Internkontroll Rutine ytre miljø – håndtering og disponering av emballasjeavfall/tekn. avfall
- Internkontroll Rutine ytre miljø – sikring mot uønsket utslipp
- Produksjon Prosedyre for vedlikehold
- Produksjon Rutine for modifisering av teknisk utstyr
- Produksjon Flytskjema renseanlegg
- Rutine Vaktinstruks NOPO Brumunddal
- Rutine for drift av Renserud måle- og pumpestasjon
- Instruks for prøveuttak på Renserud
- Kvalitetssikring. Prosedyre for styringssystem for næringsmiddeltrygghet /HACCP-analyse

8. Gjennomføring

Kontrollen omfattet følgende aktiviteter:

Formøte 21.1.2009:

Forberedende møte for planlegging av kontrollen, inkludert befaring i mjølfabrikken og biproduktfabrikken.

Åpningsmøte 3.2.2009:

Informasjon om gjennomføring av kontrollen.

Samtaler og verifikasjoner 3.-4.2.2009.

6 personer deltok i samtaler med Fylkesmannen. Det ble foretatt befaring mjølfabrik, biproduktfabrikk, avfallslagring og Renserud, bedriftens forrenseanlegg for avløp.

Sluttmøte 11.2.2009.

Oppsummering med presentasjon av resultatene i form av avvik og anmerkninger.

Deltagere ved revisjonen:

Følgende personer fra HOFF har deltatt på formøte/åpningsmøte, samtaler og sluttmøte:

Navn	Funksjon/stilling	Formøte	Åpningsmøte	Samtale	Sluttmøte
Trond Fidje	Adm. direktør		x	x	
Vidar Floberghagen	Fabrikkssjef	x	x	x	x
Frank Skybakk	Teknisk leder	x	x	x	x
Normann Hovdedalen	Vedlikeholdsleder	x	x	x	x
Arild Simensen	Vedlikehold/prosess-ansvarlig rensesstasjon/hovedverneombud	x	x	x	x
Åge Mathisen	Produksjonsleder	x	-	-	
Willy Pettersen	Prosessansvarlig mjølfabrikk		-	x	
Helene Sørby Larsen	Kvalitetskoordinator/lab. leder	x	x		x
Henning Egede Nissen	Prosjektingeniør	x	x		x